

EXPERIÈNCIES SOCIOEDUCATIVES AMB ADOLESCENTS NOUINGUTS

Maria José Montón
Montse Solerdelcoll

juliol de 1999 (2a. ed.)

núm. **7**

Autores: Maria José Montón
Montse Solerdelcoll

Edició: FUS, Grup de Fundacions
Provença 324 - 08037 Barcelona
Tel. 93 458 87 00 - Fax 93 458 87 08
A/e: fserveis@fus.org

La primera edició d'aquesta publicació és del mes de febrer de 1999. Aquesta edició conté l'actualització de l'article de Maria José Montón que, respecte de l'anterior, recull també l'experiència del curs 98-99.

ÍNDEX

PRESENTACIÓ 5

**PROJECTE D'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT DEL
COL·LECTIU D'ALUMNES MAGRIBINS
D'INCORPORACIÓ TARDANA**
Maria José Montón (de l'IES Blanxart) 7

**AULA-CIUTAT EDUCATIVA. EXPERIÈNCIA
SOCIOEDUCATIVA D'ACOLLIDA I MEDIACIÓ A
MANLLEU**
Montse Solerdelcoll 33

PRESENTACIÓ

Apleguem en aquest document dues experiències de treball socioeducatiu amb adolescents nous i noves, desenvolupades en entorns educatius i territorials diferents però amb l'objectiu comú de donar resposta a les necessitats educatives específiques d'aquests nois i noies. Necessitats sorgides com a conseqüència dels processos migratoris emesos per les seves famílies i de trobar-se en un entorn social i cultural desconegut i que no sempre és prou acollidor.

El projecte d'atenció a la diversitat de l'IES Blanxart de Terrassa i el projecte Aula-Ciutat Educativa de Manlleu són dues de les experiències que s'han donat a conèixer en el marc de les sessions del grup de treball convocat per les nostres Fundacions, amb la intenció de valorar possibilitats i mètodes d'intervenció socioeducativa adequades a les necessitats d'aquests adolescents acabats d'arribar a Catalunya. La presentació d'aquestes experiències ha ofert als participants del grup l'oportunitat d'analitzar i debatre qüestions fonamentals per a la integració social i l'educació d'aquests adolescents, i per plantejar criteris pedagògics i de metodologia.

El grup de treball es va trobar de forma regular al llarg del curs passat i ha continuat enguany les seves reunions com a espai de trobada, reflexió i intercanvi d'experiències. En la mesura de les nostres possibilitats i com en aquest cas, intentarem compartir amb altres professionals de l'educació i persones interessades en el tema, les nostres reflexions i les experiències que assagen instruments metodològics per ajudar els nois i noies en el seu procés educatiu i d'integració social.

PROJECTE D'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT DEL COL·LECTIU D'ALUMNES MAGRIBINS D'INCORPORACIÓ TARDANA

Institut d'Ensenyament Secundari Blanxart

L'actual projecte d'atenció a la diversitat del col·lectiu d'alumnes magribins d'incorporació tardana s'està portant a terme a l'IES Blanxart de la ciutat de Terrassa, des del curs 97-98.

L'IES Blanxart ha estat fins fa dos cursos un centre de batxillerat amb molt de prestigi a la ciutat, amb una tipologia d'alumnes de característiques pròpies d'aquests estudis postobligatoris. Pel nombre d'alumnat que ha acollit, ha estat sempre un centre molt gran.

Actualment ha quedat constituït com un centre d'ESO i de Batxillerat. No està previst comptar amb els estudis de Cicles Formatius.

A l'inici de l'experiència l'IES Blanxart comptava amb 16 grups d'ESO distribuïts de la següent manera: tres grups de primer, tres grups de segon, quatre grups de tercer i sis grups de quart. La ràtio és de 30 alumnes per grup aproximadament. Compta també amb grups de BUP i COU diürn i nocturn: de diürn cinc grups de tercer i quatre grups de COU; i de nocturn un grup de primer, dos grups de segon, tres grups de tercer i cinc grups de COU.

El Centre està ubicat a la zona nord-est de la ciutat de Terrassa i té una vinculació directa amb dos CEIPs (Centre d'Educació Infantil i Primària): CEIP Joan XXIII i CEIP Antoni Ubach. Aquest últim acull un nombre considerable d'alumnes magribins.

Durant els dos cursos d'implantació de l'ESO s'han incorporat al centre 38 alumnes d'origen magribí.

La implantació de l'ESO ha fet variar considerablement la tipologia de l'alumnat del centre. Aquest és força heterogeni i molt diferent de la població inicial, sobretot en relació a l'origen cultural. Durant els dos cursos d'implantació de l'ESO s'han incorporat al centre 38 alumnes d'origen magribí.

El nombre de professors és de 76 aproximadament. A part de l'equip de professors, el Centre compta amb quatre professors especialistes: un professor de pedagogia terapèutica, dos professores d'UAC (Unitat d'Adaptació Curricular) i una professora de psicologia i pedagogia. A més, el Centre té assessorament psicopedagògic de l'EAP (Equip d'Assessorament Pedagògic).

Els canvis actuals cap a la implantació de la Reforma educativa han provocat uns problemes d'espai considerables.

En un futur pròxim, l'IES Blanxart serà un centre d'ESO i Batxillerats.

1. INICI DE L'EXPERIÈNCIA

Els canvis produïts per la implantació de l'ESO han generat en el centre un volum considerable de treball, amb les consegüents modificacions organitzatives necessàries per a garantir que aquesta nova etapa educativa funcioni el millor possible. Tanmateix, ha provocat en el professorat un cert desconcert en relació al treball a realitzar amb aquesta franja de població escolar molt diferent per edat, interessos i motivacions de la que era habitual en una població escolar de batxillerat.

Es va creure convenient engegar un pla d'atenció a la diversitat.

A l'inici de curs és va creure convenient engegar un pla d'atenció a la diversitat. Aquest pla es va iniciar amb la constitució de la Comissió d'Atenció a la Diversitat formada pels següents professionals: la Direcció del centre (participant-hi de forma continuada el Director), el professor de pedagogia terapèutica, la professora de psicologia i pedagogia, les dues professores de la UAC i la psicopedagoga de l'EAP.

Les funcions de la Comissió de seguiment són les següents:

- Centralitzar la documentació inicial de l'alumnat amb necessitats educatives especials, provinents dels CEIPs.
- Centralitzar les demandes provinents dels equips docents de nivell.

- Determinar les necessitats educatives dels alumnes mitjançant el corresponent procés de valoració.
- Prioritzar els alumnes que han de rebre suport en funció de les necessitats generals del centre.
- Determinar la modalitat de suport més adient.
- Pautar les adaptacions curriculars individualitzades o de grup i fer suggeriments als equips docents.
- Dissenyar instruments d'intervenció psicopedagògica.
- Fer el seguiment del treball.
- Organitzar la documentació i centralitzar els materials pedagògics necessaris per a atendre la diversitat.

El pla d'atenció a la diversitat contempla tota una sèrie de mesures que van des de les ordinàries, fins a les més complexes. Pel que fa a les mesures ordinàries, el centre ha pres la decisió d'utilitzar les hores destinades a l'atenció a la diversitat en el desdoblament dels crèdits comuns de les àrees instrumentals. Amb aquesta decisió pretén la realització d'un treball més individualitzat de tot l'alumnat. La utilització d'aquestes hores en aquest sentit té com a finalitat aconseguir millorar els coneixements de les àrees instrumentals.

Al llarg d'aquests dos cursos hem observat que un bon nombre d'alumnes no té assolits els mínims bàsics de llengua i matemàtiques que els permetin seguir la programació estàndard de la classe. Molts d'ells no dominen les operacions matemàtiques bàsiques i tenen un nivell de llengua oral i escrita molt precari.

Si bé les necessitats educatives dels alumnes magribins d'incorporació tardana són molt contextuais, convé fer-ne un tractament temporal diferenciat.

Malgrat l'organització del pla d'atenció a la diversitat, hem detectat un nombre d'alumnes pels quals aquestes mesures ordinàries no són suficients per seguir amb normalitat i amb un cert èxit el treball de la classe. Es tracta d'alumnes amb nivells molt baixos d'aprenentatge que se situarien aproximadament entre el cicle inicial i mitjà de primària.

L'escolarització dels 38 alumnes magribins d'incorporació tardana ha incrementat el grup d'alumnes amb necessitats educatives més especials. Si bé les necessitats educatives d'aquests alumnes són molt contextuais, considerem que convé fer-ne un tractament temporal diferenciat.

El projecte ha contemplat el treball amb l'alumnat i amb les famílies, la tasca de mediació, la tutoria especialitzada i el coneixement de l'entorn.

A causa de l'elevat nombre d'alumnes d'incorporació tardana i a les enormes dificultats que comportava donar resposta a les seves necessitats, vàrem decidir realitzar un pla de treball específic. Malgrat formar part del pla global d'atenció a la diversitat, l'organització i el treball ha estat diferent.

El projecte ha contemplat els següents aspectes: l'organització pròpia del treball amb l'alumnat, el treball amb les famílies, el treball de mediació, la tutoria especialitzada i el treball amb el voluntariat per facilitar el coneixement de l'entorn.

2. DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

2.1. Treball amb l'alumnat.

2.1.1. Treball realitzat amb el grup d'alumnes d'incorporació tardana durant el curs 97-98

De les dades obtingudes respecte a les preinscripcions realitzades a l'IES per al curs 97-98 vàrem observar un increment considerable d'alumnes d'incorporació tardana, procedents majoritàriament del Marroc. Per tal de planificar la resposta educativa amb antelació es va realitzar durant el mes de maig del 96 un esborrany de projecte que es va adreçar al Servei d'Inspecció.

Aquestes dades van ser obtingudes amb la col·laboració dels professionals de l'EAP que assessoren alguns dels CEIPs d'on procedien aquests alumnes. Del total dels 27 alumnes, van ser seleccionats aquells que la informació indicava que tenien un nivell més elemental i que eren nous vinguts al país. Així, doncs, el grup va quedar reduït inicialment a 17 alumnes.

A primer d'ESO es van incorporar 7 alumnes, que destacaven per tenir un coneixement incipient de la llengua base de l'aprenentatge i un nivell molt elemental del castellà, insuficient per a poder-se comunicar. Un d'ells tenia necessitats educatives especials.

A tercer d'ESO es van incorporar 10 alumnes, dels quals un s'expressava només en àrab i començava a entendre ordres senzilles; un altre s'expressava en francès i una noia iniciava el procés de lectura i escriptura.

Al llarg del primer trimestre es van incorporar nous alumnes, incrementant el grup a un total de 24 alumnes que requerien atencions individualitzades.

La preocupació de tots plegats estava en com hauria de ser la comunicació entre ells i nosaltres i amb les seves famílies.

La preocupació de tots plegats estava no solament en com organitzar la resposta educativa i com planificar l'ensenyament de les llengües, sinó també en com hauria de ser la comunicació entre ells i nosaltres i la relació i comunicació amb les seves famílies, així com amb els companys de l'IES. Un altre aspecte que ens preocupava era l'adaptació al centre.

Per a la realització del treball va ser necessària l'ajuda d'un nombre de professors suficient per a poder organitzar els grups. Ateses les necessitats del centre, per a la realització d'aquesta tasca es van haver d'emprar cues horàries sobrants de professorat, la qual cosa va provocar una intervenció excessivament nombrosa de professors. En total van col·laborar en el treball set professores del centre, i una professora del SEDEC.

Organització del treball

Vàrem passar a tot el grup unes proves per saber el nivell de cada alumne i preparar amb precisió una adaptació curricular.

Malgrat la informació obtinguda dels CEIPs per a aquells alumnes que havien estat escolaritzats amb una certa antelació, vàrem considerar necessari passar a tot el grup unes proves curriculars amb la finalitat de saber amb més exactitud el nivell de cada alumne i poder preparar amb precisió una adaptació curricular.

Les proves, confeccionades especialment per a l'ocasió, eren sobre continguts bàsics de llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques. Els continguts de llengua feien referència a l'expressió oral, la lectura i comprensió del text, el dictat i l'expressió escrita; i els de matemàtiques, a la numeració, les operacions matemàtiques bàsiques, l'ordenació de quantitats i la resolució de problemes senzills.

Un cop analitzats els resultats de les proves, vàrem procedir a la presa de decisions en relació a l'agrupament dels alumnes, a la selecció dels materials curriculars i a la preparació de la corresponent adaptació curricular.

Vàrem optar per primar els aprenentatges de la llengua catalana i castellana.

La inexperiència en abordar situacions d'aquest tipus ens va provocar molts dubtes i força inseguretats en decidir quina era la millor solució organitzativa. Finalment, vàrem optar per primar els aprenentatges de la llengua catalana i castellana. Consideràvem que si aquests alumnes no tenien un mínim nivell de comprensió i expressió oral i escrita els seria molt difícil, per no dir gairebé impossible, seguir les classes amb algunes garanties d'èxit.

Des del nostre punt de vista, l'aprenentatge intensiu no es pot realitzar simplement emprant unes hores de suport puntual; per tant, l'opció presa va ser la concentració intensiva d'hores de suport a les llengües.

Un altre punt de discussió va ser si treballàvem el català exclusivament o si també introduïem el castellà. La proposta va ser treballar les dues llengües alhora. El català com a llengua vehicular de l'Institut i el castellà com a llengua que feien servir per a comunicar-se en el seu entorn.

Els alumnes formaven part de les respectives tutories i realitzaven amb els companys els crèdits variables, l'àrea d'educació física i la tutoria.

Els alumnes formaven part de les respectives tutories i realitzaven juntament amb els companys dels respectius grups els crèdits variables, l'àrea d'educació física i la tutoria. La resta d'hores estaven concentrats per grups realitzant un treball intensiu de llengua.

L'organització de l'horari va fer possible aconseguir que els alumnes tinguessin diàriament alguna activitat amb el grup classe de referència.

La proposta ha estat flexible des del seu inici amb l'objectiu d'anar introduint totes les modificacions que l'evolució de l'alumnat requeria. Òbviament, el poc coneixement del nivell real dels alumnes, malgrat l'avaluació inicial, i les perspectives d'evolució ens van fer actuar amb molta cautela i no tancar cap possibilitat d'introducció de possibles canvis.

La tutoria va estar compartida amb altres professors que han impartit docència de llengua.

	<p>El fet d'haver de recórrer a un nombre molt elevat de professorat va dificultar força l'organització i el seguiment de l'experiència.</p>
<p>Es van afavorir els hàbits de relació i l'assoliment progressiu de normes, actituds i hàbits.</p>	<p>Pel que fa a la proposta metodològica, cal dir que es van organitzar les sessions de treball dissenyant activitats centrades en potenciar la participació, la comunicació i l'intercanvi. Es van afavorir els hàbits de relació entre aquests alumnes, amb els companys i el professorat i l'assoliment progressiu de normes, actituds i hàbits. Totes les activitats van ser plantejades des de la funcionalitat i l'ús en l'aprenentatge de la llengua i la cultura.</p> <p>El mètode de lectura i escriptura es va adaptar a les necessitats dels alumnes i als ritmes d'aprenentatge individuals. Vam treballar el traç, la direccionalitat i l'aprenentatge de les grafies. Vam partir iniciant el coneixement del vocabulari de l'entorn més proper amb llibretes de referents individuals.</p> <p>El material curricular emprat va ser molt variat.</p>
<p>Durant el curs es van organitzar diverses sortides, es van fer sessions informatives i es va introduir el coneixement d'algunes cançons populars.</p>	<p>Durant el curs es van organitzar diverses sortides per a conèixer la ciutat i el seu entorn.</p> <p>Els divendres es feien sessions informatives sobre esdeveniments culturals i populars de la ciutat per tal d'ajudar els alumnes a aprofitar el temps de lleure dels caps de setmana.</p> <p>També els vam introduir en el coneixement d'algunes cançons populars relacionades amb els centres d'interès tractats.</p>
<p>Els criteris per a l'avaluació han estat objecte d'adaptació.</p>	<p>Els criteris per a l'avaluació van ser també objecte d'adaptació. Aquesta es va realitzar en funció dels objectius, continguts i materials treballats i es va avaluar l'interès, l'esforç, els deures, la participació, etc.</p> <p>L'informe d'avaluació trimestral va ser diferent del de la resta de companys i dissenyat especialment per a ells.</p>

2.1.2. Treball realitzat durant el curs 98-99

Un dels aspectes més destacables del curs 98-99 ha estat l'ajuda que ha rebut el centre d'una medidora. Un dels aspectes més destacables del curs 98-99 ha estat l'ajuda que ha rebut el centre d'una medidora, que hi venia amb una freqüència setmanal. Aquesta ajuda ha estat possible gràcies a la subvenció rebuda per part de la Fundació Serveis de Cultura Popular. Al llarg del treball s'especifiquen quines han estat les seves funcions.

Aquest curs s'han incorporat nous alumnes i actualment comptem amb un total de 38. Per a molts d'ells aquest ha estat el segon curs d'estada al centre i vàrem creure convenient integrar-ne la majoria a les classes. Així doncs, han quedat inclosos dins de l'agrupament intensiu els de nova incorporació i alguns altres que no havien assolit els coneixements bàsics de llengua que havíem previst en un inici. En total han estat 27 alumnes.

Els grups es van constituir en funció del nivell de llengua inicial. La decisió per constituir els grups ha estat presa en funció del nivell de llengua inicial. Hem format dos grups: un primer grup, anomenat d'alfabetització, està compost per 11 alumnes que no havien estat escolaritzats prèviament i que necessitaven iniciar el treball de llengua oral, de lectura i d'escriptura; el segon grup està compost per 16 alumnes que ja tenien coneixements de llengua, encara que molt rudimentaris.

El professorat ha quedat reduït a quatre professors. La resta del treball ha estat realitzat igual que el curs anterior. El principal canvi ha consistit en la reducció del nombre de professorat que ha impartit docència amb aquest grup, quedant finalment amb quatre professores, una d'elles provinent del SEDEC. Així doncs, hem pogut organitzar quatre grups d'alumnes distribuïts en dos nivells de llengua catalana i dos nivells de llengua castellana. El nombre d'hores per a l'aprenentatge de les llengües i la cultura ha estat de 18, 9 hores de català i 9 hores de castellà.

El treball de llengua i cultura ha anat acompanyat de sortides. Aquest treball de llengua i cultura ha anat acompanyat d'un seguit de sortides a fi de facilitar-los la descoberta de la seva ciutat i de l'entorn en general. Alguns exemples de les sortides realitzades són: per al coneixement de la ciutat, seguiment de recorreguts amb l'ajuda d'un mapa i utilització del transport públic; visita a la biblioteca central i expedició

de carnets per poder accedir al servei de préstec; coneixement del Parc natural de Sant Llorenç del Munt i la Mola; visita al Zoo de Barcelona, al Port Vell i a les Rambles; visites per a l'orientació professional...

Totes les sortides han tingut èxit d'assistència i de descoberta. Els alumnes han gaudit considerablement i creiem que l'organització de sortides és imprescindible per a completar la tasca pedagògica que té lloc a les aules.

S'han anat resolent els dubtes que van aparèixer a l'inici.

Molts dels dubtes que van aparèixer a l'inici de l'experiència s'han anat resolent i podem afirmar amb més seguretat que les decisions preses han estat força encertades. Entre els dubtes que se'ns van presentar tenim:

a) L'aprenentatge d'una sola llengua o de totes dues alhora.

Hem trobat molt important treballar al mateix temps el català i el castellà.

Hem trobat molt important treballar al mateix temps el català i el castellà. Si bé reconeixem que és molt més senzill per a aquests alumnes aprendre una sola llengua, la realitat és que les necessiten totes dues.

Per les característiques del seu entorn social, la llengua que adquireixen més espontàniament és el castellà. Si només assistissin a classes de castellà, el català no l'arribarien ni a entendre i els estaríem creant un greu problema de marginació, perquè estaríem ignorant l'objectiu principal d'aquest projecte que és la incorporació a l'aula al més aviat possible. A més, creiem que fomentariem una actitud negativa envers el català.

Si només assistissin a classes de català, es donaria la grotesca situació que la necessitat que tenen de recolzar la llengua que adquireixen en el seu entorn no és només insatisfeta, sinó que de sobte és entorpida per una tercera llengua que ni tan sols han tingut massa oportunitat d'experimentar.

Des de molt aviat són capaços de diferenciar les dues llengües.

Hem pogut constatar que des de molt aviat són perfectament capaços de diferenciar les dues llengües. El resultat és que aprenen força bé el castellà i que el català l'entenen perfectament, encara que el parlin poc.

b) Concentració horària

L'elevat nombre d'hores de concentració destinades a l'aprenentatge de les llengües ha estat molt positiu. Pel que fa als continguts curriculars, encara estan molt perduts.

Considerem que l'elevat nombre d'hores de concentració destinades a l'aprenentatge de les llengües ha estat molt positiu i aquests alumnes han fet avenços importants fins a assolir els mínims imprescindibles per seguir les explicacions amb una certa normalitat. Pel que fa a l'aspecte del seguiment dels continguts curriculars que s'imparteixen a l'ESO, òbviament, els referents de partida són molt bàsics i encara estan molt perduts per seguir les classes amb normalitat. No obstant això, creiem que aquest fet no guarda relació amb la problemàtica del desconeixement de les llengües, sinó amb la manca d'escolarització prèvia.

c) Agrupament de l'alumnat

L'alternativa d'emplaçar aquests alumnes directament a les classes corresponents, ha estat una qüestió que ens hem anat plantejant al llarg del temps.

L'agrupament que hem dut a terme a l'àrea de llengua, combinada amb l'assistència al seu grup classe a les hores de crèdit variable, d'educació física i de tutoria ens sembla la millor fórmula aplicable. L'agrupament permet un seguiment molt acurat i del tot imprescindible per atendre les necessitats d'un tipus d'alumnat. Aquest alumnat d'una banda, arriba amb un grau d'escolarització molt variat i irregular, i amb una manca d'hàbits de treball important; d'altra banda, està sotmès a una situació d'estrès molt gran pel fet d'estar immers en un medi lingüístic i social del tot foraster, que sovint desemboca en desinterès i en l'aparició de conflictes.

Si aquest col·lectiu d'alumnes s'incorporés directament a les aules, augmentaria el seu grau d'estrès i hi hauria risc d'abandonament.

L'inconvenient que pot suposar la concentració d'aquests alumnes pel que fa a l'aparició de possibles guetos és, en aquest cas, pal·liat per l'assistència a algunes classes del seu grup.

Des del nostre punt de vista, considerem que si aquest col·lectiu d'alumnes s'incorporés directament a les aules, augmentaria el seu grau d'estrès pel gran esforç que se'ls demana i, possiblement, hi hauria risc d'abandonament.

Els propis alumnes fan una valoració positiva d'aquestes

classes intensives i observem que els estimula el fet d'haver de superar-se per poder accedir al seu grup classe.

d) Coordinació del professorat

Reduir el nombre de professores ha facilitat la coordinació i la fixació de criteris. El fet de reduir el nombre de professores que han impartit docència amb el grup d'alumnes ha facilitat considerablement la tasca de coordinació i la fixació de criteris. Aquesta millora en la coordinació ha repercutit positivament en les tasques de seguiment de l'alumnat.

2.2. Treball amb les famílies

2.2.1. Reunions informatives

Quan va començar l'experiència, vàrem pensar en realitzar un treball específic amb les famílies dels alumnes d'incorporació tardana amb la finalitat de crear un clima de confiança i apropar els pares i les mares a l'Institut.

El primer contacte amb les famílies va ser a l'inici del mes de setembre de 1997. Les dificultats de comunicació ens van fer pensar en la possibilitat de comptar amb el suport d'una mediadora que ens ajudés a mantenir contactes en què la comunicació fos possible i real. Aquest fet ha estat factible gràcies al suport voluntari de la mediadora que va col·laborar rigorosament durant tot del curs.

La primera reunió amb les famílies es va fer abans de començar el curs per informar-los sobre temes generals.

Aquesta primera reunió es va fer abans de començar el curs i preteníem informar a les famílies sobre temes generals de l'Institut, tals com:

- Informació general del funcionament de l'IES.
- Informació general de l'etapa.
- Agrupament dels alumnes.
- Horaris, assistència i control de la mateixa.
- Material i llibres.
- Seguiment des la tutoria i tutories compartides amb el professorat que realitza el suport de les llengües.
- Estudi i deures.
- Sortides.

- Organització del temps de lleure i recursos del barri.
- Relació família-Institut i col·laboració mútua.

Durant el curs hem fet dues reunions més.

Durant el curs 97-98 vam fer dues reunions més: una segona als voltants de Nadal per informar del seguiment del treball, d'alguns conflictes no previstos i per a recollir les opinions de les famílies pel que fa a l'adaptació dels alumnes i a les seves vivències al centre; i la tercera a final de curs, per a informar de la valoració general del curs i de les propostes de millora i canvis de cara al curs següent.

Totes les reunions van tenir una bona acollida i hi van participar un gran grup de pares; les mares no van venir gairebé mai. Sovint els alumnes també es quedaven a les reunions i participaven aportant els seus punts de vista.

Els pares han manifestat estar satisfets amb el treball realitzat i han agraït els esforços esmerçats.

En general els pares van manifestar estar satisfets amb el treball realitzat i van agrair els esforços esmerçats. A començament de curs eren un xic reticents amb l'agrupament dels alumnes, però ben aviat van acceptar amb tranquil·litat la proposta.

No vam aconseguir que un petit grup d'alumnes que ja tenien 16 anys, però que encara estaven a tercer, continuessin a l'Institut per acabar l'etapa. Les dificultats econòmiques familiars els van fer buscar feina o ja havien trobat alguna ocupació temporal.

La mediadora ha fet un treball molt important per a fer entendre millor determinades situacions i buscar vies de solució.

Un altre moment de contacte amb les famílies va ser per a la realització de les entrevistes individuals de seguiment o per la necessitat de parlar amb elles sobre algun conflicte generat al centre. També en aquestes ocasions vam estar acompanyats de la mediadora, la qual va fer un treball molt important per a fer entendre millor determinades situacions i buscar vies de solució.

Durant el curs 98-99 el treball amb les famílies s'ha continuat. A l'inici de curs es va fer una reunió informativa. Com és habitual, a la reunió hi havia una presència exclusiva de pares, malgrat haver insistit molt en la importància de la participació de les mares.

En aquesta reunió es va informar del treball que es portaria a terme durant del curs i es va demanar la seva col·laboració.

ració en els aspectes següents:

- Importància d'assistir de manera continuada al centre. Justificació de les faltes d'assistència.
- Col·laboració de la família en el treball personal a casa; importància dels deures; tenir cura que els alumnes vinguin al centre amb el material necessari.
- Relació dels materials escolars que es necessiten i forma de pagament.
- Importància de la participació en totes les activitats del centre: sortides, crèdit de síntesi, actes culturals, etc.
- Conveniència de la realització d'activitats extraescolars, especialment per a les noies. Molts nois ja fan activitats esportives. Aprofitem la reunió per aportar informació sobre els llocs on poden realitzar les activitats.
- Control de l'excés de lliminadures. Hem observat que en mengen moltes i que les compren a la cantina de l'institut.
- Seguiment del treball amb els seus fills mitjançant les entrevistes individuals. Informem que ja comptem amb la col·laboració continuada de la mediatra per facilitar la comunicació entre ells i la resta del professorat.
- Importància de què les mares estiguin també informades sobre els temes que s'han tractat a la reunió.

En general, els pares continuen estan molt receptius i participen amb moltes preguntes relacionades amb els seus fills.

En general, els pares continuen estan molt receptius i participen amb moltes preguntes relacionades amb els seus fills. Alguns d'ells ja havien assistit el curs anterior per altres fills i ens comuniquen que estan molt satisfets del treball que s'ha portat a terme.

2.2.2. Treball amb un grup de mares

A conseqüència de la no participació de les mares a les reunions convocades, vam creure convenient iniciar un treball amb un grup d'elles.

El treball que vam planificar de fer amb les famílies es va haver de replantejar com a conseqüència de la no participació de les mares a les reunions convocades. Hem anat constatant que els pares no informen sempre a casa del contingut de les reunions i vam creure convenient iniciar un treball amb un grup de mares. Aquest canvi va ser suggerit per la mediatra i ens vam decidir a portar-lo a terme.

L'horari de 15'30 a 17'30 h. ens va semblar que podria afavorir la seva presència. La mediatra va realitzar un

contacte previ assistint al seu domicili per explicar la importància de la participació. També es va creure convenient convidar l'educadora especialitzada a fi de portar a terme un treball més multiprofessional.

El grup estava format per 7 mares, dos professores, l'educadora especialitzada, la mediadora i la psicopedagoga de l'EAP. Val a dir que aquestes mares tenen en conjunt 28 fills en edat escolar.

Els temes tractats són:

- Recull de les seves experiències personals en relació a l'Institut i a les vivències dels seus fills i filles.
- Intercanvi d'opinions sobre la situació educativa dels nois i noies.
- Importància dels estudis i del treball individual a casa.
- Importància de l'assistència i la participació en totes les activitats que organitza el centre.
- Assistència a activitats culturals i de lleure
- Aspectes econòmics. Informació sobre la possibilitat de sol·licitar beques i ajuts per als estudis.
- Relació amb els Serveis Socials.
- Importància del fet que les mares participin de la vida social i aprenguin a relacionar-se i gestionar els problemes sense l'ajuda dels fills i filles.
- Aportació d'informació sobre les escoles d'adults per a la realització de cursos d'alfabetització i d'aprenentatge de la llengua.
- Importància de mantenir entrevistes amb els tutors i tutores dels seus fills i filles.
- Suggestiments sobre la manera d'incidir en les normes i hàbits dels fills...

Arrel d'una situació produïda pel tema de vacunació dels alumnes, vam aprofitar una de les reunions amb el grup de mares per tractar temes de salut.

Arrel d'una situació produïda pel tema de vacunació dels alumnes, es va posar en contacte amb nosaltres una professional sanitària del CAP Sant Pere Nord i es va creure convenient aprofitar una de les reunions amb el grup de mares per tractar temes de salut. Es va constatar que molts alumnes no tenien el carnet de vacunació i que convenia regular la seva situació.

A la reunió van assistir tres infermeres dels CAPs de Sant Pere Nord i Sant Llàtzer. A part del tema de les vacunes es van tractar també els temes següents:

- Explicació del treball que realitzen els CAPs pel que fa a la Salut i dels serveis que ofereixen.
- Importància d'assistir-hi amb regularitat per al control pediàtric dels infants.
- Importància del control ginecològic.
- Evitar que els nois i les noies assisteixin sols als CAPs o que hi vagin a acompanyar els germans petits. S'intenta convèncer les mares de què poden anar-hi elles i que no han de tenir por de no fer-se entendre. Alguna mare comenta que els fills no volen ser acompanyats per elles.
- Actualització de les vacunes. Es concerten hores de visita i s'aconsella conservar el carnet de vacunació.

La majoria d'elles es va posar de seguida en contacte amb els respectius CAPs.

Segons les valoracions de les infermeres, el treball realitzat amb el grup de mares ha estat molt útil, ja que la gran majoria d'elles es va posar de seguida en contacte amb els respectius CAPs i van fer totes les gestions relacionades amb les vacunacions.

El treball portat a terme amb el grup de mares ha estat, en general, molt positiu. Hi ha hagut molta participació i tenim la impressió de que s'han sentit còmodes. Les reunions han excedit el temps previst, la qual cosa és un bon indicador de l'interès que hi han posat i de la necessitat que tenen de ser ajudades i de rebre informació.

Des del nostre punt de vista, i malgrat que el tema sobresurt del marc escolar, es constata la conveniència de portar a terme un treball multiprofessional i esmerçar el màxim d'energies per aprofitar totes les ocasions possibles per informar i afavorir l'adaptació i la integració de les famílies immigrades. El desconeixement de la llengua, la desinformació i les dificultats de coordinació entre les diverses institucions no faciliten aquest tipus de treball.

2.3. Treball de mediació

Malgrat que ja hem comentat anteriorment el treball de la

mediadora, voldríem assenyalar la importància que per a nosaltres ha suposat comptar amb la seva ajuda.

És de tots conegut que en el nostre país les famílies immigrants estan en situacions força precàries. Aquest fet els col·loca en una situació d'inferioritat que els genera una certa desconfiança, i habitualment no manifesten les seves opinions. Sovint, responen afirmativament a qualsevol pregunta o demanda que se'ls formula i no sempre han entès el discurs. Tanmateix, el canvi de cultura i els seus costums en relació al rol que juga l'escola al seu país d'origen fa que els costi trobar l'equilibri per a la col·laboració necessària.

La mediadora facilita la comunicació i ens ajuda a tots a comprendre determinats fets i reaccions.

També els seus fills se n'aprofiten, de vegades interessadament, i expliquen a casa el que volen.

El fet de comptar amb la mediadora facilita la comunicació i ens ajuda a tots plegats a comprendre millor determinats fets i reaccions.

Durant el curs 98-99 hem comptat amb la seva col·laboració sistemàtica i periòdica. Com ja hem dit anteriorment, la seva ajuda ha estat possible gràcies a la subvenció de la Fundació Serveis de Cultura Popular, que ha permès poder fer front a les despeses del seu treball. La seva presència a l'Institut ha estat de tres hores setmanals (de 13'30 a 14'30 els dimarts, i de 15'30 a 17'30 els dijous).

A l'inici de curs es va mantenir una reunió informativa amb el professorat de l'ESO per explicar quines eren les seves funcions, les tasques que es pensaven portar a terme, la coordinació amb el tutors i tutores dels alumnes i el suport que, en general, podia rebre el centre.

Va quedar clar que el seu treball era de col·laboració i no havia de substituir les funcions de ningú.

Quan el centre va començar a rebre alumnat d'incorporació tardana, es va constatar la dificultat de comunicació amb l'alumnat i amb les seves famílies. Amb el suport continuat de la mediadora vam creure que el treball seria més fàcil per a tots.

Va quedar clar que el seu treball no havia de substituir les funcions de ningú i que les seves funcions eren sempre de col·laboració. Les tasques que vàrem proposar com a prioritàries van ser les següents:

- Col· laborar en el treball informatiu amb les famílies traduint les informacions i facilitant la preparació dels continguts de les reunions; ajudar a interpretar determinades demandes de les famílies; ajudar a entendre comportaments atípics per a nosaltres, i donar seguretat als pares i les mares.
- Col· laborar amb els tutors i tutores en la realització de les entrevistes individuals amb els pares.
- Col· laborar en la realització de les tutories amb el grup d'alumnes d'incorporació tardana per als quals es realitza el treball d'agrupament.
- Ajudar a resoldre situacions problemàtiques.
- Col· laborar amb els Serveis Socials pel que fa a la derivació d'alumnes amb pocs recursos econòmics, amb situacions familiars difícils, amb problemes d'absentisme, etc.
- Col· laborar amb l'alumnat de més de 16 anys, i especialment amb les noies, per accedir a la formació ocupacional, als cursos de garantia social, etc.

El servei de mediació ha estat utilitzat pel professorat d'aprenentatge intensiu de les llengües i per la professional de l'EAP. Els tutors i tutores no han fet ús d'aquest servei.

El servei de mediació ha estat especialment utilitzat per les professores que atenen els grups d'alumnes d'aprenentatge intensiu de les llengües i per la professional de l'EAP. Els tutors i tutores dels alumnes no han fet ús d'aquest servei de mediació, tot i que la dedicació de la mediadora els dimarts estava pensada exclusivament per aquesta tasca.

Malgrat no haver aconseguit normalitzar la utilització d'aquest recurs des del punt de vista més ordinari com és el treball de les tutories, considerem que la tasca de mediació és bàsica per poder-se acostar a la situació d'aquests alumnes i les seves famílies. És important assenyalar que ha estat molt important el recolzament que han rebut els alumnes i les famílies en les moltes demandes que han fet quan els ha sorgit un problema, i que han tingut l'oportunitat de trobar una persona propera, que els ha fet sentir més confiança i seguretat en saber interpretar les seves inquietuds. La mediadora és una persona coneguda dins del seu entorn i aquest any, mitjançant les visites domiciliàries que ha fet per portar en mà les convocatòries, ha pogut conèixer directament les seves situacions.

Sense el suport de la mediadora, el treball hagués estat limitat a entrevistes puntuals, habitualment per resoldre situacions de conflicte.

Des del nostre punt de vista, l'apropament de les famílies a l'Institut és una necessitat que es constata diàriament i sense el suport de la mediadora, el treball hagués estat limitat a entrevistes puntuals, habitualment per situacions de conflicte, i sense acomplir l'objectiu bàsic d'una col·laboració mútua. Si bé és cert que sovint tenim la percepció que aquest esforç és poc útil i que les famílies no responen a les nostres demandes com ens agradaria, el contacte directe amb els pares ajuda a entendre millor determinats comportaments. Els pares reben informació directa i els alumnes tenen més cura a l'hora de donar excuses que sovint els pares no saben interpretar. Tanmateix, el fet que les famílies no entenguin la llengua i desconeguin el funcionament i la dinàmica del centre, fa que alguns alumnes utilitzin la informació de forma privilegiada, creant, de vegades, certa confusió i desconfiança entre ells i el centre.

Encara que els objectius proposats no hagin estat aconseguits en la seva globalitat, considerem que la valoració del treball és molt positiva i, malgrat les energies invertides, val la pena continuar treballant en aquesta direcció.

2.4. Tutoria especialitzada

Quan vàrem iniciar el treball, vàrem prendre consciència que no sempre ens enteníem amb els alumnes. De vegades es produïa algun conflicte i no érem capaços d'esbrinar els motius de les reaccions d'alguns d'ells; d'altra banda, no seguien algunes normes i costums que segons el nostre punt de vista havíem ja deixat clares.

Es va valorar la conveniència de realitzar unes tutories especialitzades.

És per aquest motiu que es va valorar la conveniència de realitzar unes tutories especialitzades amb el grup d'alumnes i amb els professionals que interveníem en l'experiència. Aquestes reunions també es van fer amb la col·laboració de la mediadora.

El resultat d'aquesta tasca va ser molt interessant. D'una banda va servir per a recollir les opinions, demandes, queixes i suggeriments dels alumnes i per a traspassar-los tota la informació que volíem clarificar i contrastar amb ells.

Van ser sessions molt riques i profitoses; els alumnes van

participar molt i van sentir que aquest espai els era útil i els permetia participar de forma diferent de com ho fan habitualment a les classes.

Vam viure moltes situacions no contemplades inicialment i que anaven apareixent al llarg del treball.

Voldríem dir que, sovint, vam actuar portats per la necessitat d'assegurar-nos que el treball que estàvem realitzant era correcte i que no sempre havíem previst tots els fets. Vam viure moltes situacions no contemplades inicialment i que anaven apareixent al llarg del treball. El suport de la medidora ens anava ajudant a entendre millor algunes reaccions i a sentir-nos una mica més segurs.

Durant el curs 98-99, hem realitzat alguna tutoria més per intentar resoldre algunes situacions problemàtiques que han sorgit.

2.5. Coneixement de l'entorn

Des del nostre punt de vista, el treball que es realitzava des del centre ja ens semblava suficient, però hi havia alguns aspectes que el projecte no recollia. Alguns d'aquests aspectes eren l'adaptació al centre, els companys i el seu entorn.

Amb la col·laboració de dues voluntàries s'han organitzat sortides extraescolars durant tot el curs.

Des del centre podíem incidir poc en el coneixement de l'entorn des d'un punt de vista no acadèmic i vàrem tenir l'oportunitat d'intervenir-hi amb la col·laboració de dues voluntàries d'un altre centre de la ciutat.

Aquest treball del voluntariat consisteix habitualment a impartir algunes classes extraescolars de llengua i aquesta va ser la proposta inicial que ens van fer.

Des del nostre punt de vista, el treball de llengua ja estava força orientat i vàrem reconduir la proposta inicial amb un altre plantejament de coneixement de l'entorn. D'aquesta manera es va iniciar el treball que va consistir a organitzar sortides extraescolars alguns dimecres a la tarda, durant tot el curs 97-98.

La finalitat era tenir la possibilitat d'usar la llengua en contextos no acadèmics i amb un caire totalment funcional, i que els alumnes coneguessin la ciutat amb la companyia de

joves d'edats similars.

Han participat sis alumnes.

Aquesta proposta inicial va tenir una bona acollida per part de les voluntàries i es va iniciar l'experiència amb dues noies i dos nois de tercer. Així doncs, el grup estava format per sis persones.

El següent pas va ser mantenir una reunió amb les famílies dels alumnes proposats per tal d'informar-los sobre què volíem fer. La proposta va ser acceptada, però els pares van manifestar el seu desacord en el fet que el grup fos mixt; ells proposaven fer-lo només amb noies. Finalment, els vàrem convèncer però amb una certa intranquil·litat per part seva.

Aquesta situació inicial no va durar gaire i després de les quatre primeres sortides ja es va organitzar un altre grup exclusivament de noies. Al llarg del curs han participat en aquestes sortides sis alumnes.

El treball realitzat consistia en què els alumnes que feien les sortides coneguessin el seu entorn més immediat i la resta de la ciutat. Cada sortida era diferent: van visitar l'estació de la RENFE i l'estació dels Ferrocarrils Catalans, el Parc dels Catalans, el Parc de Vallparadís, l'Església de Sant Pere, la Plaça Vella, el Mercat central, el passeig Comte d'Egara, algun museu, etc. També van estar convidats a participar en alguns actes culturals de la ciutat: l'enterrament de la sardina, la rua de Carnaval, concerts de jazz, castells, diables, ballada de sardanes, etc.

Alumnes i voluntàries fan una valoració molt positiva.

Encara que hi va haver algun incident, l'experiència va ser altament positiva. Els alumnes que van participar en els actes hi van anar molt contents i les voluntàries també en fan una valoració molt positiva. Val a dir que les dues noies voluntàries van tenir una actitud molt acollidora i també per a elles va ser una experiència molt positiva.

Cada dos mesos ens anàvem trobant amb les voluntàries per a comentar el treball i reconduir algunes situacions quan era necessari.

Durant el curs 98-99 hem continuat el treball amb el voluntariat, però aquest cop del propi centre. Els col·laboradors han

estat quatre noies i un noi, tots ells alumnes de Batxillerat i les tasques realitzades han estat similars a les esmentades anteriorment.

3. VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

TREBALL AMB ELS ALUMNES

A nivell general, tot el professorat confirma que el grup d'alumnes ha avançat considerablement.

Per a alguns alumnes el canvi tant brusc de situació educativa els ha fet difícil trobar l'equilibri.

Ha estat difícil fer entendre a alguns alumnes les regles del joc a nivell general. Els ha costat força integrar les normes, els hàbits i modificar algunes actituds. Probablement, l'esforç esmerçat per facilitar el funcionament d'aquesta experiència ha estat mal entès. Sovint, alguns d'ells han cregut que tot era possible i, en el canvi tant brusc de situació educativa, els ha estat difícil trobar l'equilibri.

Alguns alumnes de tercer, és a dir els més grans, s'han esforçat poc i no han aprofitat el temps tot el que era desitjable. Habitualment, la gran majoria no realitza les tasques encomanades per a casa.

Ha costat crear l'hàbit de comunicar-se en català o castellà, ja que la tendència ha estat a parlar en àrab.

Un altre aspecte que creiem que no ha estat assolit és l'adaptació al centre. Durant l'estona de lleure els alumnes magribins no es relacionen amb altres companys de l'Institut, i generalment s'agrupen entre ells. Els nois tenen més facilitat per a compartir alguns interessos com és el futbol, i mitjançant aquesta activitat han fet més relacions. Les noies han quedat més relegades i tampoc elles no han fet gaire esforç per relacionar-se amb altres noies del centre.

El tema de les relacions entre companys ha estat un tema recurrent al llarg de totes les sessions de tutoria, però malgrat sentir la necessitat de relacionar-se amb els companys i companyes no s'ha lograt establir aquesta relació de manera espontània.

No obstant aquesta situació, els alumnes manifesten sentir-

Els alumnes manifesten sentir-se contents al centre i gaudeixen especialment de les activitats que impliquen sortir i conèixer l'entorn.

se contents al centre i gaudeixen especialment de les activitats que impliquen sortir i conèixer l'entorn. També estan satisfets de les classes de llengua; no manifesten el mateix sentiment per les classes ordinàries, opinen que no segueixen i no entenen les explicacions.

A finals del curs 98-99 hem aconseguit derivar a les escoles taller i casa d'oficis quatre alumnes de quart per fer els aprenentatges de soldador, electricista i paleta; tres alumnes als programes de garantia social, i una alumna per fer un Cicle Formatiu de Grau Mitjà.

TREBALL DEL PROFESSORAT

La major part dels professors opinen que el xoc tan substancial de cultures els fa entrar en moltes contradiccions i costa, a tots plegats, trobar l'equilibri.

Ha estat difícil millorar la motivació i l'esforç per a aprendre.

Consideren que, malgrat l'esforç realitzat, els alumnes no han aprofitat, en general, tot el temps. Ha estat difícil millorar la motivació i l'esforç per a aprendre. No obstant això, en general, valorem molt positivament els avenços que l'alumnat ha fet en relació a l'aprenentatge de les llengües.

El fet d'intervenir tants professors i professores en la realització del treball de llengua no ha facilitat el treball.

A nivell general, estan satisfets en relació als aprenentatges aconseguits. En canvi, no ho estan en relació a les modificacions de les actituds i a l'adaptació als companys del centre.

TREBALL AMB LES FAMÍLIES

La col·laboració de les famílies ha estat la màxima que es podia demanar.

Ens consta que les famílies estan molt satisfetes amb el treball realitzat, i així ho han verbalitzat al llarg de les reunions i amb comentaris que han fet els mateixos alumnes. Tant es així, que estan fent propaganda a altres pares perquè portin els fills a l'Institut.

La seva col·laboració ha estat la màxima que es podia demanar. És important comentar que ells mateixos no han

estat capaços de trobar l'equilibri entre el que era possible fer i el que era convenient. És lògic que es trobin desconcertats i mancats d'informació. Les dificultats de comunicació és un handicap que dificulta considerablement el treball i que impedeix intervenir per millorar.

El treball amb el grup de mares, també ha estat valorat molt positivament malgrat les resistències que teníem inicialment. Creiem que tant aquest treball com l'inici del treball més multiprofessional engegat amb els professionals de la salut i dels serveis socials han valgut molt la pena.

Tot i que possiblement el marc educatiu no sigui el més idoni per fer aquest treball, sí que creiem que cal buscar espais i fórmules de participació entre les diverses administracions –sanitàries, educatives, socials...

TREBALL DE MEDIACIÓ

El treball amb la mediadora ha estat reconegut per tots els professionals.

Des dels seus inicis, el treball amb la mediadora ha estat reconegut per tots els professionals. Ha afavorit el treball de comunicació amb els alumnes i amb les seves famílies. La presència continuada d'aquesta professional al centre ha millorat substancialment el treball portat a terme en cursos anteriors.

TREBALL DE CONEIXEMENT DE L'ENTORN

La descoberta de l'entorn ha assolit el doble objectiu.

Aquesta part de l'experiència del coneixement de l'entorn, malgrat la novetat ha donat un caire complementari a la tasca realitzada al centre. Ha estat molt important que el grup d'alumnes hagi tingut l'oportunitat de comunicar-se i relacionar-se amb noies de la nostra ciutat, les quals podien fer un apropament més real que els adults a les necessitats i vivències quotidianes. La descoberta de l'entorn ha assolit el doble objectiu: d'una banda el coneixement real de la ciutat i la seva cultura, i d'altra la possibilitat d'oferir, principalment a les noies, sortir de casa sense la presència d'un control gaire estricte.

Aconseguir la col·laboració d'alumnes del propi centre també ha estat un dels objectius marcats per aquest curs.

CONCLUSIONS

Malgrat totes les inseguretats i dubtes que han aparegut al llarg del treball, considerem que l'experiència ha estat, en general, molt positiva. No obstant això, voldríem aportar alguns suggeriments per millorar el treball:

És imprescindible la figura de la mediadora.

1. És imprescindible comptar amb la figura de la mediadora de manera continuada als centres que compten amb un gruix important d'alumnes d'aquestes característiques. Pensem que el treball que realitza aquesta professional no hauria d'estar condicionat per la subvenció d'una Institució, sinó que hauria de ser un recurs educatiu més d'ajuda als centres.

Cal comptar amb professorat suficient.

2. És imprescindible reduir el nombre de professors que participen en l'experiència. Cal comptar amb professorat suficient que pugui dedicar el seu treball a temps complet a aquests grups. És important prendre consciència de què la situació d'aquests alumnes comporta moltes hores de dedicació i que no poden seguir les classes amb unes mínimes garanties d'èxit si prèviament no tenen un coneixement bàsic de les llengües d'aprenentatge.

3. Hem de sistematitzar el treball de tutoria compartida a fi de poder fer un seguiment real dels alumnes i facilitar la comunicació i el traspàs d'informació amb la resta del professorat. Cal una més gran implicació del professorat en general.

S'ha de fer un seguiment sistemàtic de l'alumnat.

4. És necessari fer un seguiment sistemàtic de l'alumnat que es va incorporant progressivament a les classes, ja que som conscients que no aprofiten tot el temps. Potser és aconsellable destinar algunes hores de suport a consolidar el treball iniciat en relació a les llengües.

5. S'ha de millorar l'adaptació al centre. Es pot pensar en facilitar l'apropament de grups de companys durant el temps de lleure.

6. Hem de portar a terme un treball d'informació a tot el professorat del centre sobre la cultura àrab, a fi de conèixer i entendre millor la seva realitat.

És convenient treballar el fet multicultural a l'institut.

7. És convenient treballar el fet multicultural a l'Institut. A ser possible, el projecte hauria de formar part del projecte educatiu del centre.

És necessari confirmar el reforç de llengua.

8. És necessària la continuació del reforç de llengua per al curs vinent. Convindria fer-lo en petit grup i conjuntament amb d'altres nois i noies que també necessiten un reforç d'aprenentatge. Cal introduir el treball de continguts de matemàtiques i d'altres àrees.

Hem d'introduir el treball de les estructures comunes a les llengües.

9. Hem d'introduir el treball de les estructures comunes a les llengües.

10. És important continuar el treball amb les famílies i especialment amb el grup de mares. Cal replantejar si el marc adequat continua sent el de l'institut o si cal buscar un altre model més adient.

María José Montón
Psicopedagoga EAP de Terrassa

Terrassa, juny de 1999

AULA-CIUTAT EDUCATIVA. EXPERIÈNCIA SOCIOEDUCATIVA D'ACOLLIDA I MEDIACIÓ

Per a la Ilham i la Lamia.

"El discurso sobre lo multicultural que producen muchos de los "intelectuales" del campo pedagógico suele estar impregnado de soberbia moral, de arrogancia intelectual y de oportunismo académico. Las barriadas son simplemente ignoradas o, como mucho, algo "sobre" lo que se habla (y no algo a partir de lo que se habla), generalmente sobre la base de estadísticas y informes, y los problemas (y los retos) cotidianos de sus escuelas, de sus alumnos y de sus profesores son tratados bien de una forma genérica y abstracta que se hace difícil reconocerlos, o bien de una forma tan convencionalmente patética que se hace difícil no ver ahí un mero efecto retórico de carácter sentimental, con intenciones legitimadoras y desprovisto de toda sinceridad".

Jorge Larrosa

Aula-Ciutat educativa és un projecte socioeducatiu d'acollida per a joves nouvinguts (de 12 a 16 anys). Forma part del *Programa Icària -Programa Intermunicipal d'Actuació amb Immigrants d'Osona-Nord-*. Està subvencionat per l'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona i és responsabilitat de la Regidoria d'Educació, en coordinació amb Benestar Social, de l'Ajuntament de Manlleu.

Ubicació del projecte en el context del Programa Icària

El Programa Icària es fonamenta en el desenvolupament comunitari.

El Programa Icària es fonamenta en el *desenvolupament comunitari*. Està realitzat per dotze ajuntaments d'Osona-Nord: Manlleu, Masies de Roda, Masies de Voltregà, Montesquiu, Roda de Ter, St. Bartomeu del Grau, St. Hipòlit de Voltregà, St. Pere de Torelló, St. Quirze de Besora, St. Vicenç de Torelló, Sta. Maria de Corcó, Torelló; la Diputació de Barcelona i tres entitats: Escola d'Adults de Manlleu,

Gram-Osona i Jameiat Essalam (una associació mixta de marroquins i "catalans"). Té com a objectius principals:

- la promoció i la igualtat d'oportunitats de les persones immigrades.
- la construcció d'una societat intercultural, basada en la igualtat de dret de les persones i en la democràcia cultural.

És un programa que vol incidir en la cohesió social de la comunitat i en la construcció d'una societat més justa.

Des dels seus inicis, l'any 1992, el Programa Icària va posar èmfasi en dos eixos: en el mot "amb", és a dir, en la participació del col·lectiu d'immigrants en el Programa, i en la definició d'un marc teòric que fonamentés cadascuna de les actuacions i projectes del Programa Icària; dos eixos que cal entendre com a mitjans i no com a finalitats.

El seu marc teòric s'estructura a partir de:

interculturalitat

A grans trets, el marc teòric a partir del qual s'estructura el Programa Icària, i cadascun dels seus projectes, és el següent:

- **La interculturalitat:** concepte que engloba, per a nosaltres, la construcció d'una societat fonamentada en la democràcia cultural, en què tots els col·lectius tenen dret a expressar-se i viure segons les seves diverses identitats, a més d'assegurar que es valori positivament el fet de ser o sentir-se pertanyent a una altra cultura. Lògicament, tindria poc sentit si no es treballés simultàniament per la democràcia social, per la no marginació econòmica ni política de les persones immigrades.

sensibilització

- **La sensibilització:** aconseguir el respecte i la relació mútua, trencar estereotips i "pors", en una comunitat que es mostra cada vegada més fragmentada.

democratització dels serveis

- **Democratització dels serveis:** incidir en les modificacions necessàries que la nostra societat ha de realitzar per tal d'assegurar la democràcia cultural. És a dir, la "reubicació" dels serveis ordinaris per tal de no crear estructures paral·leles a les que utilitza la comunitat. La "duplicació" de serveis podria produir, en no massa temps, la guetització de les persones d'origens culturals

diferents, i la legitimació de l'eterna diferenciació entre un "ells" i un "nosaltres".

igualtat d'oportunitats i promoció dels immigrants

- **La igualtat d'oportunitats i la promoció dels immigrants.** L'actual situació social dels immigrants fa que sigui necessari promoure mesures d'acció positiva adreçades a aquest col·lectiu. Són espais de mediació que tenen com a finalitat ser un "pont" per a utilitzar els serveis i recursos ordinaris.

participació

- **La participació,** tant en el mateix programa com en les dinàmiques socials i des de les diverses identifications: dona, aturat, treballador, esportista, ciutadà...

implicació global institucional i iniciativa social.

- **La implicació global institucional i de la iniciativa social.** Els reptes que planteja la immigració a la tan "cloquejada" societat d'acollida és en tots els àmbits del viure: amiatat, veïns, treball, escola... Que la immigració sigui competència "exclusiva" de Benestar Social, accentua de nou el debat sobre quin ha de ser el contingut propi de Serveis Socials, i quin paper ha de tenir en el desenvolupament de polítiques locals de Benestar Social. Per a incidir en les causes, i no únicament en el símptomes, és necessari plantejar polítiques integrals en què es treballi coordinadament, intersectorial i interdisciplinar amb tots els agents socials de la comunitat.

El Programa Icària treballa per fer possible l'homogeneïtat social amb la pluralitat cultural.

Resumint: el Programa Icària treballa per fer possible l'homogeneïtat social amb la pluralitat cultural i per aconseguir que tots ens sentim comunitat a partir del respecte a les diverses identitats que com a persones tenim. També vol assegurar, dins les seves competències -sovint des de la reivindicació- els drets universals de les persones.

A partir del marc teòric del Programa Icària s'intenta fugir de l'assistencialisme, de les accions purament reparadores i puntuals, i de l'etnificació dels conflictes socials, per a plantejar una política real d'integració. Per aquesta raó s'adreça a tota la comunitat. No és possible la integració d'aquest col·lectiu si al mateix temps no es dóna una receptivitat activa per part de la comunitat que acull. En aquest sentit, s'incideix en les actituds i els reptes que el fet migratori planteja a la comunitat i als diversos serveis: el veïnatge, la sanitat, les escoles, el treball...

D'aquest plantejament ideològic i metodològic va néixer Aula-Ciutat educativa.

I, atès que les realitats socials són dinàmiques, flueixen, creixen i es van modificant, el Programa Icària no és una estructura tancada, és un procés dinàmic.

En el marc d'aquest plantejament ideològic i metodològic va néixer Aula-Ciutat educativa.

Algunes dades sobre la realitat social de Manlleu

Manlleu és una vila de 17.231 habitants. Segons dades del padró municipal, la població immigrada representa el 5,45% de la població total. La majoria prové del nord del Marroc. A partir de l'any 1994, amb l'aplicació de la normativa de reagrupació familiar, es produeix un canvi en el creixement de la població estrangera. Si fins llavors l'increment de la població migratòria era deguda, bàsicament, a l'arribada d'homes, actualment l'increment s'està donant per l'arribada de les dones i els fills; també és a causa del creixement natural de les famílies ja establertes a la vila. Efectivament, s'ha produït un reequilibri important pel que fa al gènere en la població estrangera. Com queda reflectit en els padrons l'any 1995 hi havia 336 homes i 113 dones, i l'any 1997, hi ha censats 494 homes i 306 dones.

Les dades evidencien que a Manlleu la població immigrada es va consolidant en l'estructura de la comunitat de la vila.

Aquestes dades evidencien que a Manlleu la població immigrada es va consolidant lentament en l'estructura de la comunitat de la vila. L'arrelament en el poble fa que sigui necessari deixar d'anomenar-la i concebre-la com a "immigrants", per a considerar-la com a vilatans. Com dèiem, en aquest canvi qualitatiu hi ha en joc el futur de la nostra comunitat.

El fet migratori, en els centres educatius, ha significat assumir nous reptes.

Per altra banda, tot el que s'ha dit també implica donar resposta a noves necessitats socials. Una d'aquestes necessitats és la responsabilitat dels centres educatius d'acollir a aquests nois. Les escoles són espais d'integració però alhora també han de ser "receptores actives". El fet migratori, en els centres educatius ha significat assumir nous reptes: elaborar models d'acollida, revisar els curricula dels continguts, crear un model d'escola intercultural.

Els reptes es donen en un període de temps complex a causa de la posada en marxa de la reforma.

Aquests seguit de reptes, que caldria afrontar amb entusiasme, és donen en un període de temps complex a causa de la posada en marxa de la reforma. Això, sumat a aules massificades, a la manca de recursos humans i pedagògics, i a la poca experiència i formació que es té en aquest àmbit fa que sovint es visqui aquesta realitat com una realitat molt *problemàtica*. Per dir-ho d'alguna manera, ve a afegir llenya al foc; més llenya per als educadors que se senten col·lapsats per les demandes socials que hom els exigeix.

No podem obviar que la nostra societat sempre que té algun *problema* s'escuda en la vareta màgica de la formació. Però, sovint, aquesta vareta màgica no ve acompanyada de la dotació de recursos materials i humans per part de l'administració competent. No és estrany, doncs, que s'explicitin malestans i neguits en aquest tema. Tampoc no es pot obviar, però, que l'acollida d'aquest col·lectiu per part dels centres educatius es dona en el mateix nivell que "l'acollida" per part de la comunitat.

Els centres educatius estan començant a elaborar models de centre que donen resposta a la diversitat cultural.

A Manlleu, com arreu, els centres educatius estan començant a elaborar models de centre que donen resposta a la diversitat cultural. En aquest punt mort de reubicació es donava una situació encara més greu: el decalatge de temps entre l'arribada, d'aquests nois a mig curs escolar, i la seva efectiva matriculació era molt alt.

La gènesi d'"Aula-Ciutat educativa". Com va néixer el projecte

La Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Manlleu, coordinada amb Benestar Social, va convocar els directors dels centres educatius, inspecció, responsables de compensatòria, i representants del Programa Icària. L'objectiu de la convocatòria era conèixer més a fons la realitat de la comunitat educativa i, lògicament, resoldre la matriculació dels infants i joves d'incorporació tardana. L'Ajuntament de Manlleu, des de fa temps, per evitar la concentració de guetos escolars va optar per distribuir els infants i joves marroquins entre tots els centres educatius de la vila.

En aquesta reunió bàsicament es van explicitar les dificultats que tenien els Centres per acollir aquest joves. Les es-

coles privades concertades van posar èmfasi en el perill que suposava una excessiva matriculació d'infants marroquins, ja que podria suposar un descens en la matriculació dels *lo-cals*. Es va parlar de quotes, de beques, de transport, de menjadors... de les dificultats per a fer el seguiment educatiu amb els pares, de les activitats extraescolars, del neguit que suposava tenir a les aules persones que no poden seguir amb normalitat el curs i saber-se responsable del futur d'aquests joves, dels nivells i ritmes d'aprenentatge del grup majoritari... del treball realitzat des del programa d'educació compensatòria i de la necessitat de consolidar i reforçar aquest recurs, del paper de les AMPAS...

En aquella taula es van expressar totes les visions referent al fet migratori i les seves repercussions. Com tothom sap, l'escola no és un espai aïllat de la societat. Encara que es fonamenti i legítimi en discursos igualitaris i democràtics, no està al marge de contaminacions. Per això, també, en el ventall de les possibles solucions les posicions esmentades reflectien diverses actituds. L'acord de consens va ser realitzar un projecte que donés resposta a aquest calaix de reptes i necessitats.

Aula-Ciutat educativa és una experiència pilot que pretén articular dos eixos d'acció: donar resposta efectiva als joves de secundària nouvinguts, i elaborar estratègies per aconseguir que el respecte i la transformació en la comunitat escolar es conjuminin en totes direccions. Els objectius d'Aula-Ciutat educativa són: promoure la reflexió, el debat, i accions

Definició i objectius d'Aula-Ciutat educativa

Aula-Ciutat educativa és una experiència pilot que pretén articular dos eixos d'acció: donar una resposta efectiva als joves de secundària nouvinguts, i elaborar estratègies per aconseguir que el respecte i la transformació en la comunitat escolar es conjuminin en totes direccions. Per tal de fer possible aquest segon objectiu es va acordar crear una comissió Municipal d'Educació i Benestar Social amb els representants abans esmentats de la comunitat escolar.

Els objectius d'Aula-Ciutat educativa són:

- Promoure la reflexió, el debat, i accions transformadores que aportin solucions globals al repte que implica el fet migratori. Objectivar la realitat. Fer propostes tant a nivell reivindicatiu a les administracions competents, com a nivell de formació i de sensibilització per als professionals del món educatiu.

transformadores, agilitzar els processos de matriculació i crear un espai socioeducatiu d'acollida.

- Agilitzar els processos de matriculació dels joves d'incorporació tardana.
- Crear un espai socioeducatiu d'acollida per als joves nouvinguts.

El projecte neix amb voluntats clares: és un recurs local per als joves d'incorporació tardana i per als centres educatius de secundària però mai no és un substitut dels centres.

No pretén afavorir actituds de “bona consciència” que poguessin implicar que les persones es desentenguin del tema, i sobretot, el projecte intenta no duplicar ni silenciar les intervencions que hauria de portar a terme l'Administració competent.

Objectius pedagògics

Els objectius pedagògics són: facilitar l'aprenentatge de la llengua i el coneixement social de l'entorn, i conèixer eines i recursos per tal que els joves tinguin autonomia per a dissenyar el seu itinerari formatiu i laboral.

L'objectiu global d'Aula-Ciutat educativa és ser un espai d'acollida per als joves (de 12 a 16 anys) d'incorporació tardana, per a facilitar-los l'arribada a la vila i a l'escola; un espai on es comparteixen interrogants, dificultats i expectatives i on, tots junts parlem i aprenem al voltant de la nova realitat.

Els objectius pedagògics són:

- Facilitar l'aprenentatge de la llengua i el coneixement social de l'entorn.
- Conèixer eines i recursos per tal que els joves tinguin autonomia per a dissenyar el seu itinerari formatiu i laboral.

L'expectativa de la major part dels adolescents marroquins que arriben al poble és començar a treballar. Atès que no és pot ignorar la seva situació social és necessari crear espais on tinguin l'oportunitat de poder “decidir” com i on esmerçar el seu temps; que sapiguin el valor que té la formació en la nostra societat terriblement competitiva, coneguin els recursos ordinaris de recerca de treball, els múltiples espais de formació... és un petit pas per a no condemnar-los al treball submergit i més precari. També es donen a conèixer les ac-

tivitats de lleure, entitats, i grups del poble, i se'n promou la participació.

Quan es va posar nom a aquest projecte es volia reflectir el seu sentit: els aprenentatges es fan a partir de les dinàmiques socials de la vila. Lògicament des d'un espai educatiu no es poden resoldre situacions de marginació social; però sí que es pot facilitar la comprensió de la nova realitat, i incidir-hi activament.

Quan es va posar nom a aquest projecte es volia reflectir el seu sentit: els aprenentatges es fan a partir de les dinàmiques socials de la vila. Acollir vol dir donar a conèixer, mostrar, aprendre... i sobretot fer-ho obrint les portes i convidant a participar-hi.

Aspectes organitzatius

Les persones

L'equip educador responsable del projecte visita als pares dels nois i noies. L'equip educador responsable del projecte destina la primera quinzena del mes de setembre a realitzar visites als pares dels nois i noies. En aquestes visites els informa de la finalitat del projecte i es fa el seguiment de la tramitació de la documentació de la matriculació dels fills. Es demana l'opinió dels pares i dels fills i se signen les autoritzacions per assistir a l'Aula. L'acollida per part dels marroquins és sempre positiva.

També es fan visites als centres educatius per concretar la coordinació amb els tutors i fer el seguiment educatiu. També es realitzen visites als centres educatius per concretar la coordinació amb els tutors i fer el seguiment educatiu dels joves. A causa del funcionament quotidià dels centres de secundària, i davant la impossibilitat de realitzar-lo amb cadascun dels tutors, es va acordar que fossin les persones de compensatòria les responsables del seguiment, i alhora també els responsables d'informar i fer de *pont* amb els tutors. Una altra de les tasques d'aquesta coordinació és avaluar i decidir el moment en qual un noi ha de deixar de participar a Aula-Ciutat educativa. Per a poder portar a terme aquesta tasca es disposa d'un petit qüestionari on es recullen les capacitats lingüístiques i aspectes qualitius de relació. Amb això es pretén resoldre dues realitats: per una banda que l'espai d'Aula no es converteixi en un cul de sac on els centres envien a tots els joves pel fet de ser marroquins, i per altra banda poder mantenir el grup en un nombre estable de quinze a vint persones.

Aula-Ciutat educativa segueix el calendari escolar.

El temps

Aula-Ciutat educativa segueix el calendari escolar. Durant el curs 1996-97, Aula-Ciutat educativa funcionava tres dies a la setmana. L'horari era de dos quarts de quatre a les sis de la tarda. Aquest horari es va programar tenint en compte els dies no lectius dels joves per tal que aquests no haguessin de deixar el centre on estudiaven. L'horari només va coincidir en el cas de dos nois. La decisió d'anar a Aula es va prendre conjuntament amb els nois i el tutor del centre.

En el curs 1997-98 l'horari de classes es va organitzar fora de l'horari lectiu; també tres dies a la setmana de cinc a set de la tarda.

L'espai

Una de les primeres dificultats organitzatives d'Aula-Ciutat educativa va ser trobar un espai per a portar a terme el projecte. Teniem clar que l'espai adequat per a fer-ho era un centre educatiu. Després de diverses negociacions, per al curs 1996-97, ens van cedir les aules de l'IES "Antoni Pous" de Manlleu.

En el següent curs es va utilitzar l'Aula de Formació del mateix Ajuntament i per a la realització del taller de vídeo i fotografia es va utilitzar el laboratori del Grup Fotogràfic de Manlleu ubicat a la Casa Municipal de Cultura "Can Puget".

El grup acostuma a ser de quinze a vint persones, en funció del degoteig de les arribades a la vila.

Metodologia de treball

El grup acostuma a ser de quinze a vint persones, en funció del degoteig de les arribades a la vila. Generalment a inicis de curs, per l'octubre, està format per deu o onze joves, i a partir del mes de gener el nombre va augmentant progressivament.

El grup és força heterogeni. La majoria dels joves té assolit el

El grup és força heterogeni tant pel que fa a les expectatives, com al nivell del domini de la lectura i escriptura. La majoria de joves té assolit el domini instrumental de la lectoescriptura però d'altres, una minoria, no. Tots tenen en comú un tret: han d'aprendre la llengua catalana i han

**domini
instrumental de
la lecto-
escriptura.**

d'ubicar-se en un nou context social.

En una primera etapa s'incideix en la presentació del projecte perquè els alumnes se'l facin seu. També es defineixen els diferents nivells formatius i lingüístics per poder adequar els continguts a les necessitats individuals. Aquest treball es realitza a partir de dinàmiques de grup, jocs, així com activitats de català passiu. A partir de mig curs, quan arriben altres nois al grup, es procura que el mateix grup expliqui el funcionament d'Aula.

**Tots han
d'aprendre la
llengua catalana i
han d'ubicar-se
en un nou
context social.**

En grup es treballa l'aprenentatge del català a nivell oral per tal de fomentar l'ajuda mútua. El material que s'utilitza és material visual, i les tècniques són el joc, cançons... i la simulació de la realitat.

En petit grup, en funció dels diversos nivells, es treballa l'adquisició de les eines instrumentals del domini de la lectura i l'escriptura. Aquest treball es realitza a partir de fitxes. Sovint aquest material s'ha d'elaborar a nivell individualitzat.

La metodologia de treball està fonamentada, bàsicament, en dinàmiques actives i de participació. S'assegura que els joves sàpiguen perquè estan fent les activitats i el sentit que té allò que estan aprenent. Es potencia el protagonisme dels joves mitjançant tasques d'interacció que cobreixin buits d'informació.

Un dia a la setmana està destinat al taller de vídeo i fotografia. Els tallers són una eina pedagògica interessant perquè impliquen l'aprenentatge de les tècniques corresponents, i al mateix temps afavoreixen que el coneixement de l'entorn es faci de manera activa; faciliten la verbalització dels interrogants i es converteixen en una manera *afectiva* de contrastar la nova realitat.

En el taller de vídeo i fotografia es treballa bàsicament a partir de la pluja d'idees. Aquestes són recollides pel grup, que prioritza els espais que vol conèixer. Del mateix grup surten els responsables de "muntar" la visita del grup a les entitats, serveis municipals... Aquests alumnes truquen per telèfon, van a visitar a l'entitat per a concretar el dia que hi anirà el grup, etc. Així, per exemple, quan es va parlar del temps de lleure i de les activitats que es podien realitzar en

el poble es van visitar els grups d'esplai, l'escola de dibuix, la de música... la ràdio municipal, el Si-dral, la piscina, el polígon esportiu, el club de futbol Manlleu, el Movi...

És una manera d'aprendre relacionant-se, interrogant, fotografiant... fent. Cap a final de curs, algun material visual realitzat pels mateixos alumnes és utilitzat com a material didàctic per a aprendre la llengua.

El taller està sempre relacionat amb les classes de llengua. I a la inversa, si des del taller es decideix treballar algun tema en concret, la classe de llengua programa el seu contingut en funció d'aquest.

Els continguts: els centres d'interès

Des d'Aula sempre s'ha pensat que l'adaptació a un nou context cultural i lingüístic cal realitzar-la sense menysprear el món cultural de cadascú.

Aprendre una llengua no és només dominar el llenguatge, també és entrar, fer una mica teu el món de les idees, dels valors i les normes; és amotllar-se a una manera "d'estar en el món". Per aquesta raó, per aconseguir la competència comunicativa i el domini de les eines instrumentals es treballa bàsicament a partir de centres d'interès. Aquests es programen tenint en compte l'experiència dels joves i la nova realitat que viuen. Des d'Aula sempre s'ha pensat que aquesta adaptació a un nou context cultural i lingüístic cal realitzar-la sense menysprear el món cultural de cadascú. Per això els centres d'interès tenen com un referent remetre's a allò que els alumnes viuen i coneixen, a tot allò que els és proper, i facilitar aprendre una nova realitat, integrant la "veu" marroquina en el marc català.

Els centres d'interès que es treballen són: jo i els altres, el cos humà, la família, la casa, l'escola, el barri, els comerços, diades tradicionals, del Marroc a Catalunya, el lleure, i els oficis. Pel que fa a la llengua, els centres d'interès es programen tenint en compte l'aprenentatge progressiu del nivell llindar del català. Pel que fa a la continguda pròpia de cadascun d'ells es programen amb un objectiu clar: potenciar l'autonomia a què té dret qualsevol persona, amb un seguit d'accions formatives relacionades directament amb la seva vida quotidiana. I la seva vida quotidiana no és solament l'entorn que ha d'aprendre sinó també tot allò que se sap i que s'estima, els hàbits alimentaris, la manera de relacio-

nar-se amb els pares, els somnis... Per exemple, quan es parla del Nadal es parla també del Ramadà, del torró... De fet, el sentit últim de "per Nadal cada ovella al seu corral" és el mateix que el de compartir l'Harida les nits de Ramadà. Aprendre i entendre la realitat i la pluralitat de les expressions i els costums culturals és sempre més fàcil si es parteix de tot allò que compartim. Quan es parla de la casa s'analitzen les diferències entre un tipus de casa i un altre, els temps i les relacions que es donen dins d'ella, i el context social. Si treballem el barri i el poble ho farem des de les expectatives dels participants. Aprendre els barris del poble, saber donar l'adreça correctament, demanar informació, conèixer els espais culturals i de lleure, l'ajuntament... però al mateix temps, a partir del taller de vídeo i fotografia, s'enregistren els establiments i els aspectes físics del poble que denoten l'acollida de persones de diverses cultures: el restaurant xinès, els bars andalusos, la mesquita... es fa un recorregut pels espais que els han xocat més: el riu, el polígon industrial, el campanar... I s'analitza el creixement del poble a partir dels barris i de les diferents migracions que han fet créixer la comunitat.

Fent un paral·lelisme amb la construcció d'una casa, es tracta de continuar construint tenint en compte, no solament el terreny sinó els fonaments que ja estaven construïts, i la nova realitat.

**Aula-Ciutat
educativa és un
espai on s'apren
d'una altra
manera que com
es fa en els
centres
educatius.**

Cadascun dels centres d'interès porta implícit també la recerca d'informació: mirar la transformació de l'entorn, les botigues... Els centres d'interès no són unitats temàtiques tancades, cada curs es readapten i se'n programen de diferents en funció de la composició del grup. També, a partir d'aquests, s'incideix en l'orientació laboral i formativa del grup de joves més grans.

En definitiva, Aula-Ciutat educativa és un espai on s'aprèn d'una altra manera que com es fa en els centres educatius. L'èmfasi es posa en el coneixement de la ciutat i en el viure. No hi ha matemàtiques, ni naturals, ni socials... com estem acostumats, i sí que n'hi ha perquè hi ha la vila i la gent. És un mostrar i "obrir" la vila, escoltant, fent. Aprendre a partir dels educands i de la seva realitat social. I en aquest aprendre no es vol assegurar l'adaptació a les úniques normes socials de la cultura d'acolliment, ni es pretén tancar-lo en la

seva cultura d'origen, sinó tot el contrari: es volen donar eines perquè puguin esdevenir persones actives en la construcció d'aquest món plural. Un entorn que, al mateix temps, està en continua transformació i del qual també en seran responsables.

L'equip de treball

L'equip de treball està format per quatre persones. Dues d'elles són les responsables de les classes de llengua i coneixement de l'entorn, així com de les tasques d'acompanyament, mediació i coordinació amb els centres educatius. Una d'elles és un mestre marroquí. Es va incloure un professional marroquí en l'equip de treball per facilitar les tasques de mediació necessàries del projecte, tant a nivell dels centres educatius com de les famílies dels joves.

Les altres dues persones són el monitor del taller de vídeo i el monitor del taller de fotografia. Ambdós tallers es realitzen el mateix dia de la setmana. El grup es divideix en dos petits grups per qüestions operatives. Revelar fotografies és impossible si som quinze, filmar un supermercat també és massa complicat si només disposem d'una càmera de vídeo. Per aquesta raó el mateix dia un grup fa fotografia i l'altre vídeo, la setmana següent es fa a l'inrevés.

Quinzenalment es fan reunions de coordinació. És l'espai on es porta a terme la programació i on es realitza el seguiment global del projecte.

Quinzenalment es fan reunions de coordinació. En aquesta reunió també hi assisteix la persona que coordina el Programa Icària. És l'espai on es porta a terme la programació i on es realitza el seguiment global del projecte. També es busquen estratègies per a consensuar les possibles activitats que es poden realitzar lligades a la dinàmica de l'associació Jameiat Essalam i del Programa Icària: que una mare dels tallers de combinació assisteixi a Aula per explicar un fet, la necessitat de convocar una assemblea informativa amb pares i mestres per a parlar de temes de l'escola...

A final de curs l'equip realitza una memòria perquè sigui consensuada i revisada per la Comissió Municipal responsable del projecte.

Consideracions i dificultats

- Referent a l'espai pedagògic

Es pot afirmar que Aula-Ciutat educativa és un espai d'acollida i mediació útil, efectiu i afectiu, per als joves i les seves famílies.

Es pot afirmar amb objectivitat que Aula-Ciutat educativa és un espai d'acollida i mediació útil, efectiu i afectiu, per als joves i les seves famílies. S'ha convertit en un referent tant per als pares, com per als nois i noies marroquins. Coneixen el recurs i no tenen dificultats per adreçar-se a l'equip. Els nois i noies que hi participen són els mateixos impulsors d'Aula. En aquest últim curs, el fet mateix que dues noies que havien passat per Aula el curs passat hagin realitzant tasques de suport amb el grup quan disposaven de temps, i de manera absolutament voluntària -ningú els ho va proposar- evidencia que Aula es valora positivament. També el fet que el mateix grup demani continuar les classes el mes de juliol demostra que es respon a les seves expectatives i necessitats. Un altre ítem és la cohesió i estabilitat del grup. Per tant, podem concloure, escoltant els joves, que Aula-Ciutat educativa assoleix un dels seus objectius principals.

Cal destacar l'apropament, la descoberta mútua amb les entitats de la vila.

També com a resultat rellevant cal destacar l'apropament, la descoberta mútua amb les entitats de la vila i la familiarització dels joves amb l'entorn, així com l'adquisició de les competències comunicatives. De fet són joves que aprenen amb rapidesa, i cal que se sentin més segurs i que expres-sin aspiracions i dificultats amb naturalitat. S'han tret el carnet del Si-dral (punt jove d'informació de Manlleu), i el de la Biblioteca. Malgrat tot la participació en altres espais de lleure: grups d'esplai, escola de música, de dibuix... és més complexa, no perquè no interessi als joves, sinó perquè sovint implica el tema de l'abonament mensual. I aquesta realitat s'ha de treballar a partir de mesures globals i comunes per a tots els nois i noies del poble que estan en la mateixa situació social, i no pel fet que siguin "marroquins" i vagin a Aula.

Ha quedat pendent la participació dels pares a Aula.

En aquest curs ha quedat pendent la participació dels pares a Aula. Les tasques de mediació no han provocat que aquest pares participessin en la dinàmica del projecte. Amb tot, això no ha estat degut a la seva despreocupació sinó al fet que els horaris d'Aula feien impossible que es pogués realitzar. El pare encara està treballant i la mare ha de tenir cura dels altres menuts i preparar el sopar. Per aquesta raó,

en una propera programació caldrà pensar en algun tipus de trobada durant el cap de setmana.

- **Referent a l'organització**

Pel que fa referència al primer curs (1997-98) es van tenir en compte els criteris organitzatius marcats en el projecte; és a dir, prèvia convocatòria de la Comissió Municipal. Per tant va ser possible acordar el seguit de coordinacions amb els centres educatius. També es va debatre i consensuar l'espai que seria utilitzat per portar a terme Aula-Ciutat educativa. En l'última convocatòria de la Comissió, en què es presentava la memòria del curs i en la qual s'havia de fer l'avaluació global del projecte, hi van assistir alguns directors dels centres educatius de secundària, però no tots, i la valoració del funcionament pedagògic del projecte va ser positiva.

Durant el curs 1997-98 no es va poder establir cap relació ni coordinació amb els centres educatius.

Pel que fa al Curs 1997-98 els aspectes organitzatius, marcats en el projecte no es van tenir en compte. Aula-Ciutat educativa va començar sense que s'hagués convocat la Comissió Municipal. Per aquesta raó no es va poder consensuar la utilització de cap aula dels centres educatius. Buscar el lloc on es farien les classes va passar a ser una responsabilitat del tècnic de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament. Per altra banda atès que en la reunió avaluativa del curs anterior es va prioritzar el treball amb els pares, que els horaris d'Aula es programaven fora de l'horari escolar, i que la majoria dels joves d'incorporació tardana no van ser matriculats durant el curs escolar, no es va poder establir cap relació ni coordinació amb els centres educatius.

Modificar aquesta situació és un repte per a la propera organització d'Aula.

Modificar aquesta situació i tornar a fer operativa la Comissió Municipal és un repte per a la propera organització d'Aula. Des de l'equip pedagògic, i així es fa constar en la memòria d'Aula-Ciutat educativa del curs 1997-98, es recullen tots aquest fets i s'explicita la necessitat de modificar-los. Cal arribar a compromisos fermes i de responsabilitat per part de la Comissió Municipal perquè si no el projecte acabarà convertint-se en una solució "aïllada", un "servei" a un petit col·lectiu de persones, però no un recurs comunitari i de transformació que és també un dels objectius importants pels quals va néixer el projecte. I la que, en el fons, diferencia el treball que pot portar a terme una entitat en una co-

Aula-Ciutat educativa podria acabar convertint-se en un recurs per a tranquil·litzar les consciències però no per a potenciar canvis.

munitat, del de les polítiques municipals que han de recollir i englobar els diferents treballs i necessitats en projectes comunitaris globals. Amb el temps, si no es realitzen les modificacions necessàries, Aula-Ciutat educativa podria acabar convertint-se en un recurs que només servís per a tranquil·litzar les consciències però no per a potenciar canvis, ni realitzar propostes de resolució de les dificultats reals. Com dèiem a l'inici, l'objectiu d'Aula no era aquest; urgeix doncs, reubicar el projecte en aquesta direcció.

- **Referent a l'equip**

La tasca educativa d'aquest projecte és complexa. Requereix professionalitat i saber treballar en equip i amb compromís.

La tasca educativa d'aquest projecte és complexa. No sols es requereix professionalitat sinó també saber treballar en equip, i actituds que responen a allò que s'entén per compromís. Els mateixos objectius d'Aula, així com la metodologia, no permeten contemplar la realitat social des de la distància i la "professionalització" sinó que obliguen els educadors a intervenir-hi qualitativament. Les actituds han d'estar allunyades de posicionaments com: "res no es pot canviar", "aquest tema no em toca a mi", per l'actitud crítica i alhora activa en el treball educatiu. Aula és conscient de la impossibilitat de la transformació social des d'un petit espai formatiu, però se sent responsable d'una intervenció que, amb equip i dins la xarxa del Programa Icària, ha de cercar solucions i plantejar els conflictes que han de ser resolts des d'altres espais. Per altra banda, les tasques de mediació comunitària, malgrat poder comptar amb l'associació Jameiat Essalam, volen un temps personal que no es té mai en compte en la contractació, per exemple, i que caldria ser resolt. En aquest sentit, totes les persones que han estat treballat a Aula-Ciutat educativa han estat i són persones que s'han implicat en aquesta dinàmica de treball.

Algunes dificultats són: consolidar els equips de treball, la manca de material pedagògic adequat, la necessitat de

Les dificultats queden concretades en els següents punts:

- Cal consolidar els equips de treball. Quan es treballa a partir de projectes concrets que s'han d'aprovar anualment això es gairebé impossible. En aquest sentit, cada vegada que comença un curs escolar es té la sensació d'haver de tornar a començar altre cop de zero. Es fa difícil aprofitar l'experiència del treball realitzat si els educadors cada curs són diferents.

disposar d'un local adient i dels materials propis de qualsevol espai educatiu i la necessitat de trobar espais de debat i reflexió.

- Manca de material pedagògic adequat a les necessitats i a la complexitat en els ritmes d'aprenentatge del grup.
- Necessitat de disposar d'un local adient en un centre de secundària i dels materials propis de qualsevol espai educatiu: diccionaris, llibres...
- La necessitat de trobar espais de debat i reflexió entorn dels reptes pedagògics que suposa un treball en aquesta línia. La socialització d'aquest treball amb altres professionals del món educatiu és necessària tant per a aconseguir millorar el propi treball com per a consensuar metodologies de treball, i revisar el projecte.

- **Referent als objectius generals d'Aula-Ciutat educativa**

Cal concretar metodologies més operatives de coordinació entre SIAI i Aula.

Pel que fa a l'objectiu d'agilitar els processos administratius per fer més ràpida la matriculació efectiva dels joves cal esmentar que no s'ha aconseguit. Continuem amb la mateixa lentitud. Però perquè existeix Aula-Ciutat educativa, el SIAI (Servei d'Informació i Assessorament Intercultural¹), així com el Programa Icària, s'han proposat mesures per tal de corregir aquest fet. Un informe elaborat des del SIAI i Aula-Ciutat educativa ha permès objectivar les causes que provoquen aquesta lentitud, i si bé existeixen moltes dificultats per part d'Inspecció a fer efectiva la matriculació, l'informe també constata que cal dotar Aula d'eines que informin més acuradament els pares marroquins i concretar metodologies més operatives de coordinació entre SIAI i Aula.

Per altra banda, cal sumar a aquest problema, el fet que el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya no disposi d'una política clara d'integració d'aquest col·lectiu en els centres docents; que no articuli mesures per regular la preinscripció i matriculacions en els centres docents que resolguin la matriculació dels nois d'incorporació tardana, i que evitin la creació de guetos escolars.

L'actual posicionament de l'Administració, prioritzant un dret no qüestionat per a ningú: el dret "la llibertat dels pares a escollir el centre educatiu dels fills", sumat al buit legal per a fer realitat la redistribució, encara complica més la situació

actual. Des del Departament d'Ensenyament de la Generalitat s'estan legitimant els discursos de les escoles privades concertades, i es posa en perill el consens que s'havia aconseguit en algunes localitats com Manlleu i Roda de Ter amb la comunitat educativa.

Des de l'Ajuntament de Manlleu es creu necessari articular mesures globals que responguin a les diverses realitats locals i que regulin el dret de triar escola. Però això no és competència de l'administració local sinó del Departament d'Ensenyament de la Generalitat.

Des de l'Ajuntament de Manlleu es té clar que és necessari articular mesures globals que alhora responguin a les diverses realitats locals i que regulin aquest dret (triar escola) -ja que l'aplicació indiscriminada d'aquest dret pot provocar danys socials més greus que els que es pretenen evitar-. Però això no és competència de l'administració local sinó del Departament d'Ensenyament de la Generalitat. L'administració local només pot proposar la revisió i la necessitat de modificar els criteris de matriculació, i en la seva realitat quotidiana implicar la comunitat educativa per a fer-ho conjuntament, i cercar solucions.

Efectivament continua essent una realitat que els nois i noies d'incorporació tardana tenen moltes dificultats per a ser matriculats durant el curs escolar; sobretot els joves a partir de catorze anys, ja que el mateix buit de la Reforma no contempla explícitament l'obligatorietat que estiguin escolaritzats. Això provoca que la majoria d'aquests joves no trobin cap espai formatiu, llevat d'Aula-Ciutat educativa, en què poder participar; joves que no saben a què dedicar el seu temps, que es passen les hores voltant pel carrer, i que retroalimenten discursos cruels per part de les persones del poble que desconeixen la seva situació. La injustícia d'aquesta situació és la que va provocar el naixement del projecte. I cal continuar amb iniciatives des de l'Administració local fins que el problema no sigui resolt des de l'administració competent.

És obvi que l'objectiu de la Comissió creada per tal de buscar i debatre solucions globals no s'ha assolit.

És obvi, per tot el que s'ha anat explicant fins ara, que l'objectiu de la Comissió creada per tal de buscar i debatre solucions globals, així com reivindicatives, no s'ha assolit. Les causes d'aquesta realitat han estat múltiples. L'objectiu resta pendent, i obliga a revisar el mateix projecte. L'actual repte per al curs 1998-99 és tornar a posar en funcionament la Comissió d'Interegidoreries amb la comunitat escolar. El projecte queda coix si no es treballa en aquest sentit. Com es remarcava anteriorment, i també s'assenyalava en el marc teòric del Programa Icària, tan necessari és construir

espais ponts que facilitin la integració d'aquest col·lectiu com incidir en la comunitat perquè aquesta resolgui, a partir de la gestió dels conflictes i el consens, les realitats socials de les quals tots som responsables.

Aquest protagonisme no es defensa des de les postures dels que davant els retalls pressupostaris i les insuficiències de les prestacions socials responsabilitzen la societat civil, en la recerca de pal·liatius sinó que només des del protagonisme i la participació de l'anomenada societat civil, en aquest cas comunitat educativa i administració local, es poden establir noves bases que permetin rediscutir precisament les prioritats i necessitats.

Aula-Ciutat educativa dóna resposta a la realitat que viuen els joves nouvinguts. És necessari tornar a incidir en el consens i la participació de la comunitat educativa.

Resumint: la necessitat de reubicar

Aula-Ciutat educativa dóna resposta a la realitat que viuen els nouvinguts, i si bé va iniciar-se amb consens i participació de la comunitat educativa, és necessari tornar a incidir en aquest aspecte del projecte; no solament perquè ho exigeix la mateixa realitat actual sinó pels mateixos objectius del projecte.

Retalls de vida quotidiana

- Un dia vénen a Aula altres joves marroquins; demanen als mestres si ells poden també treure's el carnet del Si-dral. En Jamal els ha mostrat el seu. L'altre dia una de les activitats de l'Aula va ser conèixer el punt jove de Manlleu: "el Si-dral". Són joves. Van venir a Manlleu molt petits, parlen català correctament, i no saben que el Si-dral és un espai per als joves.
- La Lamia i la Ilham van assistir a Aula el curs 1995-96 i aquest any poden seguir el curs amb normalitat. Quan no han d'estudiar fan de "mestres de suport" als seus companys. Diuen que se senten útils i valorades.
- El curs 1996-97 d'Aula s'acaba el mes de juny. El grup pregunta pel seu futur durant el mes de juliol; volen aprofitar el temps. Els recursos s'han acabat, l'equip ha

de presentar la memòria. Tot segueix el ritme “normalitzat”. Jameiat Essalam busca mestres voluntaris per a fer classes les tardes d'aquest mes. S'utilitza l'espai de l'Escola d'Adults. El segon dia de posar-nos en marxa és un caos. Els altres joves marroquins també volen venir a “classes”, són al carrer i no saben què fer. S'ha de recórrer a mesures disciplinàries: tancar la porta, fer-los fora...

- La Fathija ve a l'Escola d'Adults per participar en els tallers de comunicació. Ha acabat l'escolarització. Va arribar a Manlleu quan tenia cinc anys. Tothom diria que està integrada. No sap en què dedicar el seu temps. Li agradaria ser perruquera però no sap què ha de fer. Se li explica on pot treure's el títol. No es queda en els Tallers.
- En un intent de trobar solucions davant un jove marroquí que té problemes es va a parlar amb els pares. El resultat és que aquest ve a les classes d'Aula amb el cap baix. Ens hem equivocat volen resoldre una situació i hem augmentat el conflicte. Una passa endavant i dues enrere.
- L'AMPA de l'IES de Manlleu pensa que seria necessari que els pares marroquins participessin en les reunions. Hi ha companyes del grup de dones de Manlleu que en formen part, es comenta en el grup. L'Aixa, que també forma part del grup, demana que algú li ho expliqui al seu marit. Participa a l'AMPA.
- En el barri hi ha conflictes perquè els infants marroquins *ocupen* el parc, i no poden jugar-hi els *locals*. Ningú no es molesta en fer-los jugar junts.
- Jameiat Essalam entrena nens marroquins a futbol; no hi ha manera de trobar equips que vulguin jugar amb ells. Els comentaris sempre són que ells van sempre junts, que no es barregen. La majoria dels nens marroquins manifesten el desig de jugar en el equips normals.
- Un pare marroquí fa la demanda, fora de termini, de l'ajut per a llibres. És la primera vegada que va a Serveis Socials perquè fins ara podia abonar les quantitats. Aquest any no. El comentari: “sempre vénen fora de

termini”...

- Les classes d'àrab i cultura berber per a infants que dominen el català, organitzades -un curs escolar- pel Programa Icària, i resultat de les assemblees amb els pares marroquins, no poden ser portades a terme davant la crispació d'alguns mestres. Davant els pocs recursos es prioritza l'aprenentatge del català.
- La gran majoria dels joves marroquins escolaritzats des de sempre a les escoles de la vila no continuen fent estudis superiors. No tenen dret a beques per a poder realitzar estudis superiors.
- Hi ha alguns nois i noies de catorze anys que estan treballant en tallers i escorxadors.
- Els joves marroquins escolaritzats tampoc notenen permís de treball i no poden apuntar-se al Servei Català de Col·locació per a trobar feina; els nens i nenes que neixen a la vila estan en la mateixa situació.
- No poden federar-se en els equips d'esport local.
- ...I en els espais públics sempre apareixen les mateixes preocupacions: algunes nenes no fan gimnàstica, no assisteixen a les activitats extraescolars, es vesteixen com es vesteixen, van amb mocador a l'escola...

La realitat és complexa i és necessari mirar-la amb els ulls ben oberts. Mirar i mirar-nos al mateix temps. Les tasques de mediació comunitària permeten socialitzar situacions que sovint es valoren a nivell individual i que responen a problemàtiques socials que cal donar resposta col·lectivament.

La realitat és complexa i és necessari mirar-la amb els ulls ben oberts. Mirar i mirar-nos al mateix temps. Aula-Ciutat educativa no és una resposta a aquest decalatge de situacions globals. És una trama més de l'entramat del Programa Icària. I també, perquè existeix una xarxa entramada invisible que no surt mai en els projectes, algunes d'aquestes realitats es van transformant lentament i amb la comunitat. El conflicte del barri amb l'associació de veïns del Barri de l'Erm, Jameiat i l'Ajuntament, el taller de mares del grup de dones de Manlleu, les trobades de la mesquita amb Jameiat i l'Ajuntament, les assemblees amb els pares i els mestres, els acompanyaments, el treball de la comissió de sanitat, el SIAI gestionat per entitats... són tasques de mediació comunitària que permeten socialitzar situacions que sovint es valoren a nivell individual i que responen a problemàtiques

socials que cal donar resposta col·lectivament.

Per a concloure

Aula-Ciutat educativa és una experiència que no pretén generalitzar-se ni convertir-se en un referent.

Aula-Ciutat educativa és una experiència que no pretén generalitzar-se. No té com a objectiu convertir-se en un referent, i deixarà de ser vàlida en el moment que els mateixos centres educatius puguin donar resposta a aquesta realitat; en el moment en què el Departament d'Ensenyament doti de recursos i dictami normatives que el converteixin en un projecte innecessari. Aula és un projecte local que tindria poc sentit si no formés part, com dèiem, de tot un seguit d'actuacions que es treballen des del Programa Icària; si no formés part d'aquest entramat de xarxes invisibles on som tots intentant que la nostra quotidianitat sigui més justa, i que aquesta promogui canvis en les lleis i en la comunitat.

Des d'Aula-Ciutat educativa i des del Programa Icària es vol garantir la igualtat d'oportunitats dels infants i dels joves, evitar qualsevol tipus d'exclusió o de formació de guetos socials. L'escola és un dels àmbits amb els quals compta la societat per a garantir el trànsit de la pluralitat cultural a la unitat de convivència. Té el repte que la nova "aculturació" d'aquests infants no impliqui la "desculturalització", la degradació de la cultura d'origen. Al mateix temps, simultàniament, no pot condemnar una persona a estar enclaustrada en la cultura dels seus pares. Ser marroquí a Catalunya, com ser català, no vol dir estar tancat en un sistema cultural immodificable. Vol dir pertànyer a un món plural en continuada construcció del qual tots en som responsables.

No sols es transforma l'immigrant sinó també aquell que acull, i tan necessari és reivindicar la inserció en el pla legal com ser reconegut per la comunitat i sentir-se pertanyent a ella.

La gestió positiva dels conflictes d'interculturalitat que es donen en els centres educatius suposa propiciar una integració activa per part dels immigrants però també una receptivitat activa per part de l'infant i l'adult local. Treballar per aquesta receptivitat activa exigeix no solament una disposició intel·lectual sinó també d'imaginació, de les emocions i els sentiments; exigeix una disponibilitat i una preparació. Respecte i transformació s'han de donar en totes direccions; no sols es transforma l'immigrant sinó també aquell que acull, i tan necessari és reivindicar la inserció en el pla legal com ser reconegut per la comunitat i sentir-se pertanyent a ella.

Som conscients que ni Aula-Ciutat educativa ni el Programa Icària, no podran resoldre la totalitat dels conflictes socials; però tenim la certesa d'haver posat l'esforç en construir una societat més justa i cohesionada; respectant i transformant-nos al mateix temps; aprofundint en la democràcia i les llibertats personals i socials amb la comunitat i amb accions que sovint poden semblar insignificants, però que s'insereixen en horitzons més amplis.

Montse Solerdelcoll i Ralló
Coordinadora del Programa Icària

NOTES

ⁱ El SIAI és un servei d'atenció a les persones sobre temes relacionats amb la immigració i la interculturalitat. Està gestionat per CITE-Osona (tramitació de documents) i Jameiat Essalam (matriculació dels infants nouvinguts i informació global). És un projecte del Programa Icària, de titularitat municipal - Ajuntament de Manlleu- en conveni amb Diputació de Barcelona i amb el suport de FSE.